

Problema povedinki u ditej iz rozladami autichnogo spektru / Julija Tarnavs'ka. // Defektologija. – 2013. – №6. – S. 44–48. 5. **Hvorova G. M.** Kompleksna psihologo-pedagogichna tehnologija korekcii rozvitku aktivnosti ditini z autizmom : avtoref. dis. na zdobuttja nauk. st. kand. ped. nauk : spec. 13.00.03 / Hvorova G. M. – Kyiv, 2010. – 22 s. 6. **Cjuman T. P.**, Bojchuk N. I. Kodeks bezpechnogo osvith'ogo seredovishha: metod. posib. / za zag.red. Cjuman T. P. – K. : 2018. – 56 s. 7. **Shramm R.** Detskij autizm i ABA / Robert Shramm. – Ekaterinburg: Rama Publishing, 2013. – 209 s. 8. **Jakovleva L. M.** Psihologichnij suprovid ditej-autistiv / L. M. Jakovleva. – Kiïv: Biblioteka "Shkil'nogo svitu", 2013. – 119 s. 9. **Osnovni naprjamki psihologichnoï korekcii ta psihokorekcijnoï tehnologii dlja ditej z rannim ditjachim autizmom [Elektronnij resurs]** – Rezhim dostupu do resursu: um.co.ua/8/8-2/8-20449.html. 10. **Osnovni polozhennja povedinkovoï teorii autizmu [Elektronnij resurs]** – Rezhim dostupu do resursu: autism.ua/terapiia/povednikova-terapiia. 11. **Problemy s sensornym vosprijatiem pri autizme [Elektronnij resurs]** – Rezhim dostupu do resursu: problemy-s-sensornym-vosprijatiem-pri-autizme.

Авторський внесок: Найдьонова Г.О. – 40 %, Нагірняк А.О. – 60 %.

Received 11.03.2019

Accepted 11.04.2019

УДК 159.98.616

DOI 10.32626/2413-2578.2019-13.201-210

А.В. Орлянська

orljanska@ukr.net

ВИДИ ПОРУШЕНЬ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Відомості про автора: Орлянська Алла, аспірантка кафедри корекційної педагогіки та інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Київ, Україна. У колі наукових інтересів: проблема корекції порушень поведінки у дітей з розладами спектру аутизму. E-mail: orljanska@ukr.net

Contact: Orlyanskaya Alla, post-graduate student of the Department of Correctional Pedagogy and Inclusive Education of Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University, Kamianets-Podilsky, Ukraine. In the circle of scientific interests: the problem of correction of behavioral abnormalities in children with autism spectrum disorders. E-mail: orljanska@ukr.net

Відомості про наявність друківаних статей на дану тематику:
Орлянська, А.В. (2017). Особливості поведінки дітей раннього віку з порушеннями розумового розвитку. Науковий журнал «Педагогічний часопис Волині» Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. №2 (5). Луцьк. ; **Орлянська, А.В.** (2017). Проблема психолого-педагогічної корекції дітей раннього віку з розладами аутистичного спектру. Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова: збірник наукових праць. №34. (Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія). Київ.; **Орлянська, А.В.** (2018). Недирективні корекційні методики в роботі з дітьми з розладами спектру аутизму. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць: вип. 11. Кам'янець-Подільський.

Орлянська А.В. Види порушень поведінки у дітей дошкільного віку. Вивчення і профілактика негативних явищ в поведінці людей, у будь-якому суспільстві є проблемою першочергової вагомості. Тому, виникає питання про вивчення причин порушень поведінки в дитячому віці. Перед педагогами і психологами постають завдання: навчити дитину контролювати свою поведінку, допомогти реалізувати свої потреби у самовираженні, самоствердженні, виявити свої здібності, оцінити себе і бути оціненими іншими. У статті обґрунтована вагомість корекції поведінки дітей дошкільного віку, оскільки основним із напрямків роботи з дошкільниками є соціалізація дітей в навколишнє середовище: описані види та причини поведінкових порушень. Зроблено висновок про необхідність корекційної роботи з подолання дитячих поведінкових порушень у дітей дошкільного віку, адже своєчасність психолого-педагогічної допомоги є головною умовою її ефективності. Корекційна робота може мати позитивний результат лише в тому випадку, якщо будуть з'єднані зусилля психологів, соціальних та корекційних педагогів, батьків.

Ключові слова: порушення поведінки, дошкільний вік, агресивна поведінка, демонстративна поведінка, гіперактивність, конформна поведінка, психосоматична поведінка, протестна поведінка, інфантильна поведінка.

Орлянская А.В. Виды нарушений поведения у детей дошкольного возраста. Изучение и профилактика негативных явлений в поведении людей, в любом обществе является проблемой первоочередной значимости. Перед педагогами и психологами стоят задачи: научить ребенка контролировать свое поведение, помочь реализовать свои потребности в самовыражении, самоутверждении, проявить свои способности, оценить себя и быть оцененными другими. В статье обоснована значимость коррекции поведения детей дошкольного возраста, поскольку основным из направлений работы с дошкольниками является социализация детей в окружающую среду: описаны виды и причины поведенческих нарушений. Сделан вывод о необходимости

коррекционной работы по преодолению детских поведенческих нарушений у детей дошкольного возраста, ведь своевременность психолого-педагогической помощи является главным условием ее эффективности. Коррекционная работа может иметь положительный результат только в том случае, если будут соединены усилия педагогов, психологов, социальных и коррекционных педагогов, родителей.

Ключевые слова: нарушение поведения, дошкольный возраст, агрессивное поведение, демонстративное поведение, гиперактивность, конформное поведение, психосоматическое поведение, протестное поведение, инфантильное поведение.

Orlyanskaya A.V. Types of behavioral disorders in preschool children. The topic of the relationship between children and parents, as well as the psychology of human, respectively her behavior, is now becoming more and more urgent. The complexity and ambiguity of child behavior leads to the fact that in science today there is no clear interpretation and definition of this concept. To understand the nature of human behavior, first of all, it is necessary to clarify the meaning of the concept of "behavior", since this term is used quite often today in a broad context and therefore needs to be studied and defined.

The study and prevention of negative phenomena in behavior of people in any society is a matter of paramount importance. Today there are contradictions between the requirements of our society and the opportunities of the child. Teachers and psychologists are faced with the task: to overcome the emerging contradictions, to teach the child to control their behavior, to help realize their needs for self-expression, self-affirmation, to reveal their abilities, to evaluate themselves and to be appreciated by others. The article substantiates the importance of studying behavior of preschool children, since the main focus of the work with preschoolers is the socialization of children in the environment. For this purpose, there are described types of behavioral violations. Also, the article concludes on the need for corrective work to overcome child behavioral disorders in preschool age, because the timeliness of psychological and pedagogical assistance is the main condition for its success and effectiveness. After all, as you know, this work can have a positive result only if combined efforts of psychologists, social educators, teachers and parents. Therefore, corrective work with the child should begin as soon as possible.

Keywords: behavioral disorders, preschool age, aggressive behavior, demonstrative behavior, hyperactivity, conformal behavior, psychosomatic behavior, protest behavior, infantile behavior.

Постановка проблеми. Проблема взаємин дітей і батьків, психологія особистості дитини відповідно її поведінки зараз набуває все більшої актуальності. Складність і багатозначність дитячої поведінки призводить до того, що в науці на сьогодні трактування і визначення

цього поняття є доволі дискусійним. Для осмислення природи людської поведінки необхідно передусім з'ясувати зміст і значення поняття «поведінка», оскільки цей термін сьогодні досить часто використовується в широкому контексті і тому потребує вивчення і визначення.

Поведінка є предметом досліджень різних наукових галузей: біології, соціології, психології, педагогіці, психіатрії та ін., кожна з яких виявляє в цьому феномені фактори, специфічні саме для цієї науки. Людська поведінка відноситься до класу явищ, які можуть бути вивчені тільки за допомогою об'єднаних зусиль природничих і соціальних дисциплін, оскільки людина є біопсихосоціальною істотою. Вивчення і профілактика негативних явищ в поведінці людей є вагомою проблемою будь-якого суспільства, проблема поведінкових порушень залишається актуальною як у зарубіжній, так і у вітчизняній науці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фахівці багатьох наукових галузей займаються вивченням порушень поведінки особистості. Представники різних течій педагогіки та психології (У. Джеймс, П. Жане, Д. Ельконін, Дж. Дьюї, Е. Торндайк, Е. Толмен, Е. Фромм та ін.) визначали поведінку за схемою «стимул – реакція» та досліджували поняття «виховання» від маніпулювання людиною за допомогою різних зовнішніх подразників до більш глибокого розуміння людської поведінки. Такі ж аспекти описуються і в роботах фізіологів і лікарів П. Ганнушкіна, Д. Леонгарда, І. Марценківського, М. Раттер, Х. Ремшідт, Г. Сухарьової, А. Чупрікова та ін. Проблему дитячої агресії і пошуку шляхів її корекції, починаючи з дошкільного дитинства, було розглянуто в роботах вчених А. Адлера, О. Гаспарової, А. Кошелевої, Т. Румянцевої, І. Фурманова та ін. Проблему сором'язливості вивчали вчені Д. Болдуїн, Є. Гаспарова, У. Штерн та ін. Сучасне розуміння поведінки описано в працях І. Беха, О. Змановської, Ю. Клейберга, В. Оржеховської, В. Шапар та ін. У корекційній педагогіці та спеціальній психології проблема поведінки дітей з особливими освітніми потребами також є доволі актуальною (Л. Виготський, Д. Ісаєв, С. Рубінштейн, Л. Руденко, В. Синьов, Л. Шипіцина, Д. Шульженко та ін.).

Метою статті є теоретичний аналіз та класифікація порушень поведінки, які перешкоджають розвитку особистості дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній науці, поряд з поняттям «порушення поведінки» використовується поняття поведінка, що «відхиляється» або «девіантна». Вірогідним постає питання про вивчення причин порушень поведінки в дитячому віці. Нам імponує сучасна класифікація порушень поведінки, зроблена Г. Андрєєвою, В. Співаком, а саме [1]: 1) порушення поведінки, причинами яких є психологічні і соціальні проблеми; 2) порушення

поведінки, причинами яких є психічні і психофізіологічні розлади (захворювання).

До першої групи причин дослідники відносять: порушення правової і етичної свідомості (виховання); зміст потреб особистості; особливості характеру; особливості емоційно-вольової сфери дитини [1]. У другій групі причин вони називають: наявність у дитини серйозних психічних розладів; емоційні порушення, які маніфестують (виявляються вперше) страхами, тугою, або насильним способом поведінки; причини, пов'язані з соціальними і психологічними проблемами [1].

Отже, теоретичний аналіз джерел свідчить, що під поведінкою, вчені розуміють психологічну і фізичну манеру поводитися з урахуванням стандартів, встановлених в соціальній групі, до якої належить дитина. Тобто, порушення поведінки – це відхилення від прийнятих в певному суспільстві соціальних і етичних норм, стійкі дії або вчинки, що містять переважно агресивність деструктивну (руйнівну) і асоціальну (спрямовану проти колективу) спрямованість, що призводить до дезадаптації (порушення пристосованості). Вони виявляються в порушенні властивих для певного віку соціальних норм або правил [1; 2; 11].

Грунтовний аналіз літературних джерел, дозволив всі порушення поведінки поділити на [1; 6; 9; 13]:

1. **Характерологічні** (непатологічні): непостійні, ситуативно зумовлені зміною поведінки, що виявляються переважно тільки в певному мікросередовищі (удома, навчальному закладі, на вулиці), мають чітку психологічну спрямованість, не призводять до порушення соціальної адаптації (пристосованості в суспільстві), і не супроводжуються розладами соматичних функцій (Г. Андрєєва, В. Співак та ін.) [1].

2. **Патохарактерологічні** (патологічні): психогенні, особисті реакції, генералізованого характеру, тобто ті, що проявляються у всіх сферах життя дитини, виявляються в різноманітних відхиленнях поведінки, які призводять до порушення соціально-психологічної адаптації і супроводжуються невротичними і соматовегетативними розладами (П. Ганнушкін та ін.) [6].

І. Марценковський виділяє види патологічних порушень поведінки: демонстративна, гіперактивна, аутистична, змішана (емоційні і поведінкові розлади) (та ін.) [9; 13]. Переходу непатологічних порушень поведінки в патологічні можуть сприяти різні чинники зовнішнього середовища і емоційно-психологічні особливості дитини. Результатом трансформації непатологічного порушення поведінки в патологічне є виникнення у дитини грубих особистих порушень, визначених, як психіатричний діагноз (І. Марценковський, А. Чупріков та ін.) [9; 13]. Такі порушення поведінки часто є невід'ємною частиною

таких психічних захворювань, як затримка психомовленнєвого розвитку різного генезу, порушення розумового розвитку, порушення спектру аутизму, органічне ураження ЦНС різного генезу, синдром дефіциту уваги з гіперактивністю та ін., і вимагають додаткової медикаментозної і психотерапевтичної корекції (І. Марценковський, Т. Федорченко, А. Чупріков та ін.) [9; 12, 13].

У психології поведінку поділяють на два типи: *довільну* і *мимовільну* (М. Боришевський та ін.) [4]. Довільною поведінкою володіють організовані діти, які проявляють витримку і відповідальність у своїй діяльності. Такі діти готові підкорятися власним цілям і встановленим у суспільстві нормам, законам, правилам поведінки. Зазвичай, дітей з довільним типом поведінки відносять до числа надто слухняних і зразкових. Мимовільна ж поведінка є неосмисленою і позбавлена саморегуляції і самоконтролю. Такі діти ігнорують правила і закони. Тому, порушення поступово стають систематичними, дитина перестає реагувати на зауваження, і діє імпульсивно. І така поведінка теж вважається відхиленням від норми. Обидві моделі поведінки потребують корекційної допомоги, спрямованої на подолання негативних особистісних рис [4].

Іноді порушення поведінки можуть бути певною особливістю дитини. Наприклад, це може бути постійна зміна психічних процесів, моторна загальмованість або ж розгальмованість, порушення інтелекту та ін. Такі відхилення носять назву *«нейродинамічні розлади»*. Дитина може страждати від нервової збудливості, постійної емоційної нестійкості (Н. Бехтерева та ін.) [2].

Гіперактивність є найбільш поширеним розладом поведінки [7]. Таким дітям просто необхідна підвищена рухова активність. Дитина з гіперактивною поведінкою потрапляє в соціум з прописаними в ньому певними нормами і розпорядком, тому у неї наростає нервова і м'язова напруга. Дитина не може терпіти заборон, результатом чого стає погіршення уваги, зниження працездатності, швидка стомлюваність і емоційна розрядка, що виражається руховим занепокоєнням та непосидючістю. Цим дітям набагато складніше перебувати в громадських місцях, у спілкуванні з однолітками та близькими їм дуже важко знайти спільну мову. Дезадаптаційні особливості поведінки дітей з гіперактивністю вказують на недостатньо сформовані регуляторні механізми психіки, в першу чергу на нестачу самоконтролю і самоорганізації (В. Гарбузов та ін.) [7].

Демонстративна, провокативна поведінка, переважно спрямована на дорослих і проявляється в тому, що дитина навмисно і свідомо порушує прийняті норми і правила [9]. Дитина вередує в присутності дорослих людей, але якщо вони не звертають на неї уваги, то це швидко проходить. Особливістю такої поведінки є те, коли дорослі висловлюють зауваження дитині з приводу некоректної поведінки, дитина починає ще

більш активно її демонструвати. Дитина демонструє неадекватну поведінку і провокує до тих пір, доки не досягне задоволення своєї потреби. Такий спосіб поведінки використовується переважно в тих випадках, коли спілкування з дорослими є дефіцитарним і формальним. Необґрунтований плач і нервозність у більшості випадків також застосовується дитиною для самоствердження перед дорослими. Дитина не хоче приймати необхідності підкорятися і слухатися, і це їй необхідно для збільшення своєї власної значущості (І. Марценковський та ін.) [9].

Проявами *протестної поведінки* є нескореність та зайва впертість, небажання йти на контакт, підвищена самооцінка [12]. У ранньому віці різкі прояви негативізму в поведінці дитини можна вважати нормою, пізніше це слід розцінювати як порушення поведінки. Якщо дитина не хоче виконувати які-небудь дії тільки тому, що її про це попросили або, ще гірше, покарали, то можна зробити висновок, що дитина просто прагне до незалежності, хоче довести всім, що вона вже самостійна і не буде виконувати накази. Діти доводять свою правоту незалежно від ситуації, навіть якщо в дійсності усвідомлюють, що чинять неправильно. Рахуватися з думкою дорослих для них неприпустимо, загальноприйняті норми поведінки вони завжди ігнорують. В результаті, у взаємостосунках виникають протиріччя, а виховання без допомоги фахівця стає практично неможливим. Найчастіше така поведінка набуває постійної форми, особливо коли в сім'ї часто виникають розбіжності між батьками, і вони не бажають йти на компроміс, а просто намагаються виховувати дитину криками і наказами. Нерідко впертість і наполегливість визначаються як самоствердження. Дитина, зазвичай, відчуває провину і переживає з приводу своєї поведінки, але тим не менш знову продовжує себе так поводити (Т. Федорченко та ін.) [12].

Агресивна поведінка є цілеспрямованою і руйнівною [5]. Використовуючи таку поведінку, дитина навмисно чинить опір законам і нормам людей у соціумі. Дитина всіляко намагається зашкодити «об'єктам нападу», причому це можуть бути як люди, так і речі. Подібні дії можуть здійснюватися для безпосереднього досягнення важливих цілей і психологічної розрядки. Самоствердження та самореалізація – ось те, заради чого дитина може поводитися дуже агресивно. Агресія може бути спрямована або на сам об'єкт, який викликає дратівливість, або на абстрактні предмети, які не мають до неї ніякого відношення. Дитина в таких випадках є некерованою: зав'язує бійку з ким-небудь, руйнує все, що попадеться під руку. Закінчувати свої агресивні дії, дитина може без докорів совісті, почуття провини. Однак, агресивність може виявлятися і без руйнівних дій, дитина може використовувати інші поведінкові прояви. У таких діях проглядається незадоволена потреба у підвищенні власної значущості. Проявляючи агресію, дитина відчуває

свою сумнівну перевагу над іншими, силу та непокору (К. Бютнер та ін.) [5].

Інфантильність в поведінці відзначається тоді, коли дитина поводить себе невідповідно біологічному віку, їй притаманні більш незрілі звички [3]. Педагоги, зазвичай, розцінюють таку поведінку як порушення дисципліни і непослух, у такому випадку необхідно враховувати те, що дитина робить це зовсім не для того, щоб розсердити вихователя або отримати покарання. Навіть якщо дитина нормально або занадто швидко розвивається, в її поведінці має місце певна незрілість, безтурботність і легкість. Таким дітям життєво необхідно постійно відчувати чийсь турботу або увагу, вони не можуть самостійно приймати рішення, боячись помилитися або зробити щось неправильно. Вони є беззахисними, нерішучими і наївними. Інфантильність згодом може призвести до небажаних наслідків у соціумі (Д. Болдуїн та ін.) [3].

Конформна поведінка - це поведінка надто дисциплінованих дітей [8]. Зазвичай, дорослі пишаються такою поведінкою своїх дітей, проте вона так само, як і всі вище перелічені, є відхиленням від норми. Беззаперечна слухняність, сліпе слідування правилам всупереч своїй думці може призвести до серйозних розладів психіки дитини також. Причиною надмірного підпорядкування може бути авторитарний стиль батьківського виховання, гіперопіка і контроль. Діти в таких сім'ях не мають можливості розвиватися в творчому плані, так як всі їх дії обмежуються батьківськими настановами. Вони дуже залежні від чужої думки, схильні до швидкої зміни точки зору під чужим впливом (Є. Гаспарова та ін.) [8].

Поведінка, обумовлена *психосоматичними* чинниками [10; 11]. В такому випадку, порушення поведінки у дітей сигналізують про те, що психіка дитина переносить психотравмуючу ситуацію. Прикладом може бути безпричинне блювання, енурез, нейродерміти невиявленого генезу та інші соматичні реакції. Дорослі нерідко недооцінюють або ігнорують особливості нервової системи дитини, які лежать в основі труднощів поведінки, і намагаються «виправити» дитину різними неадекватними виховними діями. В цьому випадку дуже важливо вміти виявити істинні причини поведінки дитини, що турбує батьків і вихователів, і намітити відповідні шляхи корекційної роботи. Для цього необхідно чітко уявляти собі симптоматику вказаних вище порушень психічного розвитку дітей, знання якої дозволить педагогу спільно з психологом не тільки правильно побудувати роботу з дитиною, але і визначити, чи не переходять ті або інші ускладнення в хворобливі форми, що вимагають кваліфікованої медичної допомоги (М. Раттер, Х. Ремшмідт та ін.) [10; 11].

Висновки. Отже, теоретичний аналіз та класифікація порушень поведінки у дітей дошкільного віку має бути в основі практичної

розробки диференційованого змісту й методів корекційної роботи з ними. Урахування типології порушення поведінки є запорукою успішної корекції розвитку особистості дитини. Перспективи нашого дослідження полягають в експериментальній апробації програми корекції поведінки у дітей дошкільного віку з розладами спектру аутизму.

Бібліографія

1. **Андреева, И.В., Спивак, В.А.** (2003). Организационное поведение. Издательский дом «Нева». 2. **Бехтерева, Н.П.** (1984). О гибких и жестких звеньях мозговых систем обеспечения психической деятельности. Нейропсихология. Тексты. Москва. МГУ. 3. **Болдуин, Д.** (2011). Духовное развитие детского индивидуума и человеческого рода. Том 2. Психологический генезис. Общий синтез. Издательство Либроком. 4. **Боришевський, М.Й.** (1993). Моральна саморегуляція поведінки особистості: понятійний апарат. Київ. 5. **Бютнер, К.** (1991). Жить с агрессивными детьми. М. Педагогика. 6. **Ганнушкин, П.Б.** (1998) . Клиника психопатий: их статика, динамика, систематика. Н.Новгород. Изд-во НГМД. 7. **Гарбузов, В.И.** (2007). Нервные дети и трудные дети. Изд-во АСТ. 8. **Гаспарова, Е.М.** (1989). Застенчивый ребенок. Дошкольное воспитание. № 3. 9. **Марценковский, И.А.** (2016). Очерки детской психиатрии: учебное пособие для специалистов в области охраны психического здоровья детей. Под ред. главного внештатного специалиста МЗ Украины по специальности «детская психиатрия». Нейро News. 10. **Ратгер, М.** (1986). Помощь трудным детям. Москва: Прогресс. 11. **Ремшідт, Х.** (2001). Детская и подростковая психиатрия. Из-во Эксмо-пресс. 12. **Федорченко, Т.Є.** (2003). Рання профілактика негативних проявів у поведінці дітей: навч.-метод. посібник. 13. **Чуприков, А.П., Хворова, А.М.** (2013). Расстройства спектра аутизма: медицинская и психолого-педагогическая помощь, 2-е изд. доп., Львов.

References

1. **Andreeva, I.V., Spivak, V.A.** (2003). Organizacionnoe povedenie. Izdatel'skij dom «Neva». 2. **Bekhtereva, N.P.** (1984). O gibkih i zhestkih zven'yah mozgovyh sistem obespecheniya psihicheskoj deyatel'nosti. Nejropsihologiya. Teksty. Moskva. MGU. 3. **Bolduin, D.** (2011). Duhovnoe razvitie detskogo individuuma i chelovecheskogo roda. Tom 2. Psihologicheskij genezis. Obshchij sintez. Izdatel'stvo Librokom. 4. **Borishevs'kij, M.J.** (1993). Moral'na samoregulyaciya povedinki osobistosti: ponyatijnij aparat. Kiïv. 5. **Byutner, K.** (1991). ZHit' s agressivnymi det'mi. M. Pedagogika. 6. **Gannushkin, P.B.** (1998) . Klinika psihopatij: ih statika, dinamika, sistematika . N.Novgorod. Izd-vo NGMD. Duhovnoe razvitie detskogo individuuma i chelovecheskogo roda. Tom 2. Psihologicheskij genezis. Obshchij sintez. Izdatel'stvo Librokom. 7. **Garbuzov, V.I.** (2007).

Nervnye deti i trudne deti. Izd-vo AST. **8. Gasparova, E.M.** (1989). Zastenchiviy rebenok. Doshkol'noe vospitanie. № 3. **9. Marcenkovskij, I.A.** (2016). Ocherki detskoj psihiatrii: uchebnoe posobie dlya specialistov v oblasti ohrany psihicheskogo zdorov'ya detej. Pod red. glavnogo vneshtatnogo specialista MZ Ukrainy po special'nosti «detskaya psihiatriya». Nejro News. **10. Ratter, M.** (1986). Pomoshch' trudnym detyam. Moskva: Progress. **11. Remshmidt, H.** (2001). Detskaya i podrostkovaya psihiatriya. Iz-vo Eksmo-press. **12. Fedorchenko, T.Y.** (2003). Rannya profilaktika negativnih proyaviv u povedinci ditej: navch.-metod. posibnik. **13. Chupry`kov, A.P., Xvorova, A.M.** (2013). Rasstrojstva spektra auty`zma: medyu`cynskaya y` psy`xologo-pedagogy`cheskaya pomoshh`, 2-e y`zd. dop., L`vov.

Received 15.03.2019

Accepted 11.04.2019

УДК 37.013.41:376.1 – 056.26

DOI 10.32626/2413-2578.2019-13.210-219

Л.О. Прядко

Lubovpryadko77@ukr.net

АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Відомості про автора: Прядко Любов Олексіївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, м. Суми, Україна. У колі наукових інтересів: реалізація інклюзивної освіти в Україні, диференційований підхід, шляхи реалізації індивідуалізації навчання дітей з особливими освітніми потребами, створення дидактичного середовища в інклюзивному навчальному закладі. Email: Lubovpryadko77@ukr.net

Contact: assistant professor L. Pryadko, Ph.D., assistant professor of Department of Vocational Education and Management of Sumy Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Sumy, Ukraine. In terms of research: an implementation of inclusive education in Ukraine, a differentiated approach, the ways of implementing an individual training of children with the special educational needs, the creation of didactic environment in an inclusive school. Email: Lubovpryadko77@ukr.net.